

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-103>

УДК 336.6

Демченко О.П.Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету**Філіпова Н.В.**

Чернігівський національний технологічний університет

ІДЕНТИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ОСНОВІ БАЛАНСОВИХ МОДЕЛЕЙ

Анотація. У статті проведено аналіз динаміки фінансових результатів діяльності об'єкта дослідження, оцінено динаміку і структуру операційних витрат. Зазначено, що важливою складовою частиною методики аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз фінансової стійкості. Окреслено сутність фінансового стану та фінансової стійкості, визначено її типи та агрегати. Систематизовано типи фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства. Проведено аналіз та типізацію фінансової стійкості досліджуваного підприємства. Результат показав, що досліджуване підприємство має абсолютну фінансову стійкість та як власні оборотні кошти більші за запаси та витрат. Це говорить про спроможність підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, фінансові результати, агрегати, моделі.

Demchenko Oksana

Vinnytsia Institute of Trade and Economics

Filipova Nataliia

Chernihiv State University of Technology

IDENTIFICATIONS OF THE FINANCIAL STATUS BASED ON THE BALANCE SHEET MODELS

Summary. The article analyzes the dynamics of financial results of the object of research, evaluated dynamics and structure of operating expenses. It is pointed out that financial sustainability analysis is an important component of the analysis of financial condition of a business entity. It is found out that the clause of financial stability is understood by the Enterprise's ability to implement and develop its activities in conditions of competition and market instability, preserving the satisfactory structure of capital and dynamic financial balance of assets and liabilities, which ensures normal liquidity, current and promising solvency. The necessary precondition for ensuring financial stability of the enterprise is its cost-effective work and efficient use of resources in the process of economic activity. The financial status and financial sustainability entity Are outlined, its types and aggregates are defined. Aggregates are absolute evaluable values, calculated in a special way on the basis of statements of enterprises, that make it possible to conclude with respect to financial and property status in another, then the ratio, the form. Using aggregates financial stability of a business entity can be classified by four types, in particular, absolute, normal, unstable financial state, crisis financial condition systematized types of financial stability, liquidity and solvency of the enterprise. Financial stability of the enterprise is the highest when it is able to develop mainly due to own sources of funding. The analysis and typing of financial stability of the investigated enterprise Is analyzed. The result showed that the investigated company has absolute financial stability and as its own current funds are greater than stocks and costs. It means about the capacity of the company to confront negative actions of various factors (external, internal and non-cooperative) that affect its financial position.

Keywords: financial condition, financial stability, financial results, aggregates, models.

Постановка проблеми. У сучасних динамічних умовах економічного розвитку, глобалізації економічних процесів, складності прогнозування майбутніх тенденцій дослідження фінансового стану суб'єкта господарювання та визначення шляхів його поліпшення набуває особливого значення. Стійкий фінансовий стан підприємства є передумовою добробуту працівників підприємства, своєчасного і в повному обсязі виконання бюджету, стабілізації економіки країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційними джерелами даного дослідження слугували праці вітчизняних вчених, що стосуються об'єкта дослідження, зокрема, Ковалевської А.В., Асєєва С.І. [5], Ковальчук Т.М., Вергун А.І. [6], Юнацького М.О. [7]; фінансова звітність Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків» [1; 2; 3; 4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки залишається актуальною, оскільки, з одного боку, фінансовий стан є результатом діяльності підприємства, а з іншого – визначає передумови розвитку підприємства.

Метою статті є дослідження фінансового стану підприємства, що дозволяє визначити рівень його конкурентоспроможності і місце підприємства в економічному середовищі, а також зробити висновки щодо ефективності та безризиковості ділових відносин суб'єкта з банками, постачальниками, інвесторами, позичальниками тощо.

Виклад основного матеріалу. На фінансовий стан підприємства впливають усі види його діяльності – комерційна, виробнича, фінансово-господарська. Ключових факторами забезпечення належного фінансового стану є безперервний

випуск і реалізація високоякісної конкурентоспроможної продукції, забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів та фінансової стійкості загалом. Основною базою для оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання є дані фінансової звітності. Для наочності аналізу представимо дані про фінансові результати досліджуваного підприємства у таблиці 1.

У 2017 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив 7695,0, в т.ч. дохід від здавання в оренду – 7661,9 дохід від автостоянки – 33,1 що більше попереднього року на – 942,0. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) становила 7463,0 що більше попереднього року на – 1003,0. Адміністративні витрати, всього – 1197,0 що більше 2016 року на – 256,0. Витрати на збут всього – 83,0, що більше в 2016 року на 28,0. Інші витрати – усього 2,0.

У 2018 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив 9700,0 в т.ч. до-

хід від здавання в оренду – 9653,6 дохід від автостоянки – 45,8 що більше в 2017 році на 2005,0. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) 10003,0 що більше попереднього року на – 2541,0. Інші операційні доходи, всього – 33,0 що менше попереднього року на – 67,0. Адміністративні витрати, всього – 1396,0, що більше попереднього року на 199,0. Витрати на збут – всього – 64,0, що менше попереднього року на 19,0. Інші операційні витрати – 47,0 що більше попереднього року на 9,0. Інші витрати усього – 34,0 що більше попереднього року на 32,0.

Вихідні дані для оцінки операційних витрат відображено у таблиці 2, структуру операційних витрат відображено у таблиці 3. Операційні витрати з реалізованої продукції, робіт, послуг – витрати підприємства з виготовлення продукції (робіт, послуг), реалізованої у звітному періоді. Цей показник формується за складовими: матеріальні витрати, вартість товарів та послуг, придбаних для перепродажу та реалізованих без додаткової обробки, амортизація, витрати на оплату праці, витрати на соціальні заходи, інші операційні витрати.

Таблиця 1

**Динаміка фінансових результатів діяльності
Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків»**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2017/ 2016	2017/ 2018	2017/ 2016	2018/ 2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6753	7695	9700	942	2005	13,95	26,06
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-6460	-7463	-10004	-1003	-2541	15,53	34,05
Валовий: прибуток	293	232	0	-61	-232	-2 0,82	-100,0
Збиток	0	0	-304	0	-304	–	–
Інші операційні доходи	39	100	33	61	-67	156,41	-67,0
Адміністративні витрати	-941	-1197	-1396	-256	-199	27,21	16,62
Витрати на збут	-55	-83	-64	-28	19	50,91	-22,89
Інші операційні витрати	-59	-38	-47	21	-9	-35,59	23,68
Фінансовий результат від операційної діяльності: Збиток	-723	-986	-1778	-263	-792	36,38	80,32
Інші витрати	-22	-2	-34	20	-32	-90,91	1600,0
Фінансовий результат до оподаткування: Збиток	-745	-988	-1812	-243	-824	32,62	83,40
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-2	0	0	2	0	-100,00	–
Чистий фінансовий результат:	-747	-988	-1812	-241	-824	32,26	83,40

Джерело: обрховано автором на основі [1; 2; 3; 4]

Таблиця 2

Динаміка операційних витрат Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків»

ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2017/ 2016	2018/ 2017	2017/ 2016	2018/ 2017
Матеріальні затрати	3717	4424	6323	707	1899	19,02	42,92
Витрати на оплату праці	1263	1662	1950	399	288	31,59	17,33
Відрахування на соціальні заходи	383	299	319	-84	20	-21,93	6,69
Амортизація	1101	1060	1085	-41	25	-3,72	2,36
Інші операційні витрати	1051	1336	1834	285	498	27,12	37,28
Разом	7515	8781	11511	1266	2730	16,85	31,09

Джерело: обрховано автором на основі [1; 2; 3; 4]

Структура операційних витрат ПрАТ «Готель «Харків»

Операційні витрати	2016 р.	%	2017 р.	%	2018 р.	%
Матеріальні затрати	3717	49,5	4424	50,4	6323	54,9
Витрати на оплату праці	1263	16,8	1662	18,9	1950	16,9
Відрахування на соціальні заходи	383	5,1	299	3,4	319	2,8
Амортизація	1101	14,7	1060	12,1	1085	9,4
Інші операційні витрати	1051	14,0	1336	15,2	1834	15,9
Разом	7515	100,0	8781	100,0	11511	100,0

Джерело: обрховано автором на основі [1; 2; 3; 4]

Дані рисунку 1 наочно відображають тенденцію переважання питомої ваги матеріальних затрат у структурі операційних витрат. У 2016 році вони становили 3717 тис. грн., в 2017 році зросли на 707 тис. грн., а 2018 році зросли на 1899 тис. грн., витрати на оплату праці в 2016 році становили 1263 тис. грн., в 2017 році збільшилися на 399 тис. грн., а в 2018 році зросли на 288 тис. грн. Всі інші складові операційних витрат, займають незначні величини.

Важливою складовою частиною методики аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз фінансової стійкості. Основне його завдання – вивчення системи показників фінансової стійкості з метою її оцінки та регулювання.

Під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства здійснювати і розвивати свою діяльність в умовах конкуренції та ринкової нестабільності, зберігаючи задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів і пасивів, що забезпечує нормальну ліквідність, поточну і перспективну платоспроможність.

Фінансова стійкість підприємства насамперед залежить від співвідношення власного капіталу і зобов'язань, темпів нагромадження власного капіталу і резервів, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних активів власним капіталом.

Необхідною передумовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є його рентабельна робота і ефективне використання ресур-

сів у процесі господарської діяльності. Важливо також, щоб стан власного і позикового капіталу відповідав стратегічній меті розвитку підприємства, тобто щоб плани його розвитку мали достатнє фінансове забезпечення.

Іншою формою використання інформації балансу та інших форм фінансової звітності для оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства є використання агрегатних (балансових) моделей. Ідентифікації фінансового стану на основі балансових моделей здійснюється на основі агрегатів, що використовуються для підготовки діагностичного висновку, зокрема, оцінки власних обігових коштів, оцінки нормальних джерел формування запасів, оцінки запасів та витрат.

Агрегати – це абсолютні оціночні показники, розраховані у спеціальний спосіб на підставі звітності підприємств, що дають змогу зробити висновок стосовно фінансово-майнового стану в іншій, ніж коефіцієнтна, формі. Реалізація цього методичного підходу до проведення діагностики передбачає визначення зазначених вище агрегатів.

Використовуючи вказані агрегати фінансову стійкість суб'єкта господарювання можна класифікувати за чотирма типами, зокрема, абсолютна, нормальна, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан (рис. 1).

Фінансова стійкість підприємства найвищою є тоді, коли воно здатне розвиватися переважно за рахунок власних джерел фінансування. Таке

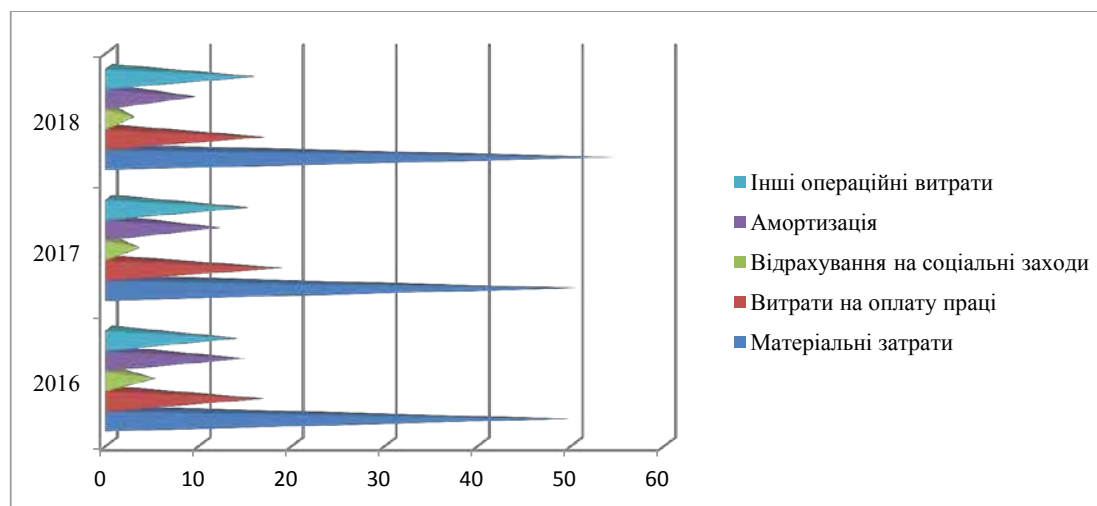

Рис. 1. Структура Операційних витрат ПрАТ «Готель «Харків»

Джерело: обрховано автором на основі [1; 2; 3; 4]

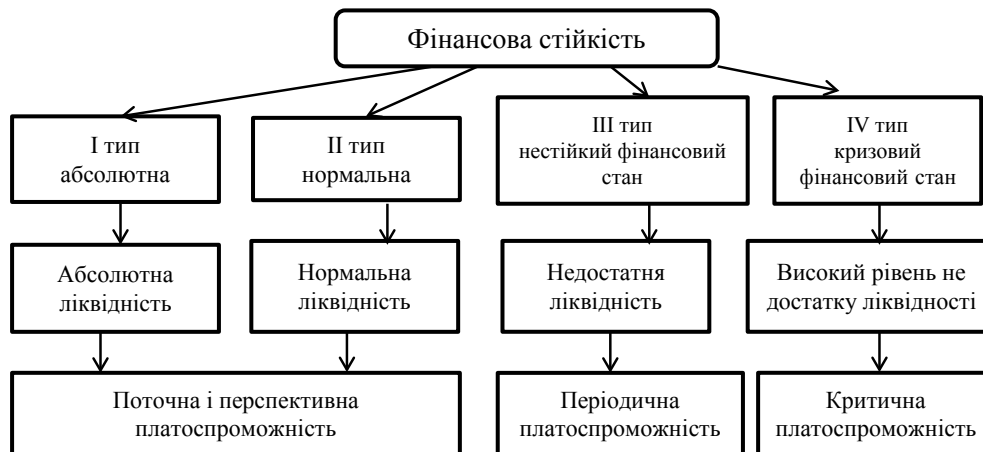

Рис. 2. Типи фінансової стійкості ліквідності і платоспроможності підприємства

Джерело: систематизовано автором на основі [5; 6; 7]

підприємство повинно мати достатньо фінансових ресурсів, структура яких є досить гнучкою. За необхідності воно повинно мати змогу для отримання кредитів та їх повернення.

Для визначення типу фінансової стійкості досліджуваного підприємства визначимо відповідні агрегати. По-перше, оцінимо обсяги власних обігових коштів для конкретного досліджуваного підприємства за 2016-2018 рр. Позначимо цей агрегований показник як ВОК. Обігові кошти – це сукупність грошових коштів, авансованих для створення і використання оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва й реалізації продукції.

$$\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ДП} - \text{ПА}, \quad (1)$$

де ВК – власний капітал;
ДП – довгострокові зобов'язання;
ПА – поза обігові активи.

Для досліджуваного підприємства власні обігові кошти становили:

$$\begin{aligned} \text{ВОК (2016)} &= 16758 + 4986 - 17975 = 3769 \text{ тис. грн.} \\ \text{ВОК (2017)} &= 15770 + 5816 - 17002 = 4584 \text{ тис. грн.} \\ \text{ВОК (2018)} &= 13958 + 4993 - 16115 = 2836 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Найбільш узагальненим показником фінансової стійкості є надлишок або недостача джерел засобів для формування запасів, яку визначають як різницю величини джерел засобів і величини запасів. При цьому мають на увазі забезпеченість певними видами джерел (власними, кредитними й іншими позиченими), оскільки достатність суми всіх можливих видів джерел (враховуючи кредиторську заборгованість та інші поточні зобов'язання) гарантує тотожність підсумків активу і пасиву балансу. Наступним кроком оцінимо нормальні джерела формування запасів за 2016-2018 рр. для досліджуваного підприємства і позначимо цей показник як НДФЗ.

$$\text{НДФЗ} = \text{ВОК} + \text{БКрОК} + \text{ТКрЗ}, \quad (2)$$

де ВОК – власні обігові кошти;
БКрОК – банківські кредити для формування обігових коштів;
ТКрЗ – кредиторська заборгованість товарного характеру.

$$\text{НДФЗ (2016)} = 3769 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{НДФЗ (2017)} = 4584 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{НДФЗ (2018)} = 2836 \text{ тис. грн.}$$

Для завершення оцінки фінансової стійкості проаналізуємо запаси та витрати за 2016-2018 рр. і позначимо показник як ЗВ.

$$\text{ЗВ (2016)} = 101 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ЗВ (2017)} = 106 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ЗВ (2018)} = 120 \text{ тис. грн.}$$

Типізація стану фінансової стійкості досліджуваного підприємства:

- абсолютна фінансова стійкість;
- нормальна фінансова стійкість
- нестійке фінансове становище;
- кризовий або критичний фінансовий стан.

Фінансова стійкість підприємства вважається абсолютною (І тип) тоді, коли його поточна діяльність фінансується переважно за рахунок ВОК, а тому, воно не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність. При цьому має дотримуватися таке співвідношення показників, розрахованих за даними бухгалтерського балансу:

$$\text{ЗВ} < \text{ВОК} \quad (3)$$

$$(2016) 101 < 3769$$

$$(2017) 106 < 4584$$

$$(2018) 120 < 2836$$

Отже, ми можемо зробити висновок, що досліджуване підприємство має абсолютну фінансову стійкість та як власні оборотні кошти більші за запаси та витрат.

Фінансова стійкість підприємства вважається нормальною (ІІ тип) тоді, коли його операційна діяльність фінансується за рахунок нормальних джерел фінансування запасів (НДФЗ). До них належать: ВОК; непрострочені банківські кредити, отримані для фінансування запасів, а також непрострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. При цьому підприємство має нормальну ліквідність і платоспроможність, а також достатньо рентабельною є його операційна діяльність. За другого типу фінансової стійкості має дотримуватися таке співвідношення показників:

$$\text{ВОК} < \text{ЗВ} < \text{НДФЗ} \quad (4)$$

$$(2016) 3769 > 101 < 3769$$

$$(2017) 4584 > 106 < 4584$$

$$(2018) 2836 > 120 < 2836$$

Фінансовий стан підприємства вважається нестійким (III тип), якщо нормальних джерел не вистачає для фінансування поточної діяльності, є недостатньою ліквідність, виникає періодична неплатоспроможність, сповільнюється оборотність оборотних активів, а тому є потреба у залученні додаткових джерел фінансування. Однак при цьому є можливість відновлення платоспроможності. Тоді спостерігається таке співвідношення запасів матеріальних оборотних активів і нормальних джерел їх фінансування:

$$ЗВ > НДФЗ \quad (5)$$

$$(2016) 101 < 3769$$

$$(2017) 106 < 4584$$

$$(2018) 120 < 2836$$

Кризовий або критичний фінансовий стан (IV тип стійкості) є тоді, коли підприємство має високий рівень недостатку ліквідності та критичну чи надкритичну платоспроможність. Воно

фактично є банкрутом або перебуває на грані банкрутства. У доповнення до нерівності підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим.

Висновки і пропозиції. Отже, на основі агрегованих показників визначено тип фінансової стійкості досліджуваного підприємства, яке має абсолютну фінансову стійкість. Це говорить про спроможність підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан. Окрім цього, вказує на спроможність здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства. Даний інструмент дозволяє швидко визначати вузькі місця і вживати відповідних управлінських заходів.

Список літератури:

1. Баланс Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків» за 2018 рік. URL: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
2. Баланс Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків» за 2016 рік. URL: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
3. Звіт про фінансові результати Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків» за 2018 рік. URL: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
4. Звіт про фінансові результати Приватного акціонерного товариства «Готель «Харків» за 2016 рік. URL: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
5. Ковалевська А.В., Асеев С.І. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес-інформ*. 2012. № 3. С. 163–169.
6. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія. 2016. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/kovalchuk-vergun-diagn-analiz-2015.pdf>
7. Юнацький М.О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/42.pdf

References:

1. Balans Pryvatnogo akcionernogo tovarystva «Gotel «Xarkiv» za 2018 [Balance Sheet of Private Joint Stock Company «Hotel» Kharkiv» for 2018]. Available at: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
2. Balans Pryvatnogo akcionernogo tovarystva «Gotel «Xarkiv» za 2016 [Balance Sheet of Private Joint Stock Company «Hotel» Kharkiv» for 2016]. Available at: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
3. Zvit pro finansovi rezultaty Pryvatnogo akcionernogo tovarystva «Gotel «Xarkiv» za 2018 rik [Report on the financial results of the Private Joint Stock Company Hotel Kharkiv for 2018]. Available at: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
4. Zvit pro finansovi rezultaty Pryvatnogo akcionernogo tovarystva «Gotel «Xarkiv» za 2018 rik [Report on the financial results of the Private Joint Stock Company Hotel Kharkiv for 2018]. Available at: http://gotelkharkiv.bgs.kh.ua/attachments/hotel_kharkiv_zvit
5. Kovalevska, A.V., & Asyeyev, S.I. (2012). Krytychnyj analiz metodiv ocinky finansovogo stanu pidpryyemstva [Critical analysis of methods of assessing the financial condition of the enterprise]. *Business Inform*, pp. 163–169.
6. Kovalchuk, T.M., & Vergun, A.I. (2016). *Diagnostychnyj analiz finansovogo stanu: teoriya ta metodologiya* [Diagnostic analysis of financial status: theory and methodology]. Available at: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/kovalchuk-vergun-diagn-analiz-2015.pdf>
7. Yunaczkyj, M.O. (2018). Oglyad suchasnyx metodiv prognuzovannya finansovogo stanu pidpryyemstva [An overview of modern methods of forecasting the financial state of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, vol. 4. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/42.pdf